

Sprawozdanie z działań Rzecznika Praw i Wartości Akademickich

1 stycznia-30 czerwca 2024 roku

Spis treści

RZECZNICZKA
PRAW I WARTOŚCI
AKADEMICKICH UJ

WSTĘP	3
DZIAŁANIA INTERWENCYJNE	4
STATYSTYKA ZGŁOSZEŃ	4
GŁÓWNE WĄTKI PROBLEMOWE.....	5
<i>Proces wyborczy i jego konsekwencje</i>	<i>5</i>
<i>Transparentna i sprawiedliwa polityka publikacyjna</i>	<i>6</i>
<i>Niewłaściwe zachowania wobec pracujących w administracji</i>	<i>6</i>
<i>Molestowanie seksualne</i>	<i>7</i>
SPRAWY STUDENCKIE I DOKTORANCKIE.....	10
<i>Organizacja dydaktyki i studiów</i>	<i>10</i>
<i>Zatrudnienie w projektach.....</i>	<i>11</i>
<i>Kwestie doktoranckie</i>	<i>11</i>
<i>Wolność akademicka</i>	<i>13</i>
<i>Podsumowanie.....</i>	<i>14</i>
DZIAŁANIA EDUKACYJNE	15
NAJWAŻNIEJSZE INICJATYWY	15
WYBRANE PRELEKCJE I WYSTĄPIENIA	17
PUBLIKACJE	17
WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA	18
WSPÓŁPRACA KRAJOWA.....	20
WSPÓŁPRACA W RAMACH UCZELNI	21

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
www: ombuds.uj.edu.pl

Wstęp

RZECZNICZKA
PRAW I WARTOŚCI
AKADEMICKICH UJ

Instytucjonalny kontekst

Funkcja Rzecznika Praw i Wartości Akademickich w Uniwersytecie Jagiellońskim została wprowadzona na mocy Statutu Uniwersytetu Jagiellońskiego z 29 maja 2019 roku (§190 ust. 2). Zasady powoływania oraz obszar kompetencji rzecznika zdefiniowano następnie w uchwale Senatu z dnia 26 lutego 2020 roku, gdzie czytamy: „Rzecznik stoi na straży praw i wartości akademickich wynikających z prawa powszechnie obowiązującego i aktów wewnętrznych Uniwersytetu, a także w szczególności z wielowiekowej tradycji i zwyczajów Uniwersytetu, Akademickiego Kodeksu Wartości i Kodeksu Dobre Praktyki w Szkołach Wyższych”. Realizacja tych zadań opiera się na zasadach niezależności, bezstronności i poufności oraz na dążeniu do polubownego rozwiązywania sporów wewnątrz wspólnoty uczelni.

W listopadzie 2020 roku Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego powołał na tę funkcję socjolożkę, dr. hab. Beatę Kowalska, prof. UJ. 1 lutego 2021 roku w biurze zatrudniony został w wymiarze 1/2 etatu mgr Radosław Nawojski. 26 czerwca Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego przyjął rezygnację Beaty Kowalskiej i z dniem 30 czerwca przestała pełnić funkcję rzeczniczki.

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

Działania interwencyjne

RZECZNICZKA
PRAW I WARTOŚCI
AKADEMICKICH UJ

Statystyka zgłoszeń

Od 1 stycznia do 30 czerwca 2024 roku rzeczniczka odbyła **164 spotkania w ramach 61 zgłoszeń¹**. Konsultacje prowadzone były osobiście, telefonicznie, drogą mailową lub za pośrednictwem MS Teams.

W celach analitycznych i sprawozdawczych sprawy zostały przez nas uporządkowywane według głównych obszarów tematycznych. Jednostką jest spotkanie, a nie zgłoszenie. Lepiej to w naszym przekonaniu oddaje intensywność określonego typu problemów. Na taki sposób klasyfikacji składają się kwestie problemowe ujmowane w następujące kategorie:

- **wartości akademickie i etyka (25%);**
- **szeroko pojęte warunki pracy, zatrudnienia i polityki kadrowej (9,1%);**
- **niepożądane zachowania w miejscu pracy bądź studiowania (48,1%);**
- **organizacja studiów i dydaktyki (17,8%).**

Poszczególne zgłoszenia przypisane zostały do nie więcej niż dwóch z wymienionych kategorii². Większość spotkań w pierwszym półroczu tego roku dotyczyła problemów sygnalizowanych przez pracowników i pracowniczki na naszej uczelni: 35,4% przez osoby pracujące naukowo i 13% przez osoby z administracji. 38,4% spotkań dotyczyło spraw zgłaszanych przez studentki i studentów pierwszego i drugiego stopnia, 9,1 % przez osoby przygotowujące rozprawy doktorskie. 4,1% to spotkania dotyczące problemów dotyczących większych grup, przecinających poszczególne kategorie członków i członkiń naszej społeczności.

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

¹ Często jedno zgłoszenie wymagało kilku spotkań (indywidualnych lub z grupą pracowników czy osób studiujących).

² Na przykład, często problem dotyczący warunków pracy i zatrudnienia związany był także z doświadczaniem niepożądanych zachowań.

Główne wątki problemowe

RZECZNICZKA
PRAW I WARTOŚCI
AKADEMICKICH UJ

Proces wyborczy i jego konsekwencje

Pierwszą połowę 2024 roku zdominował kalendarz wyborczy. Okres wyborów wpływał na atmosferę pracy w wielu jednostkach, czasem wzmacniając polaryzację, budząc emocje i osłabiając poziom zaufania. Kwestie jakie były sygnalizowane w tym czasie dotyczyły: organizowania posiedzeń rad instytutów opiniujących kandydatów na dyrektorów, gdy część pracowników była na obowiązkowych wyjazdach ze studentami czy w trakcie egzaminów kanonicznych, co poważnie ograniczało udział kurii studenckiej; ograniczania dyskusji nad kierunkami rozwoju instytutów wyrażające się w niechęci do zwoływania nadzwyczajnych rad instytutów temu poświęconych (§ 101 ust. 3 oraz § 91 ust. 2 Statutu Uniwersytetu Jagiellońskiego) czy zebrań pracowniczych, w których mogłyby uczestniczyć osoby zatrudnione, niebędące członkami i członkiniami rad instytutów; braku – pomimo przyjęcia Planu równości płci dla UJ – w składach zarządzających kobiet (o ile rada opiniuje wybór np. dziekana, to zwykle pozostawia w jego gestii wybór osób, z którymi będzie pełnił swoją rolę); nieformalnych sugestii dotyczących wsparcia dla poszczególnych kandydatów na stanowiska funkcyjne, które odbierane były przez osoby usytuowane niżej w uniwersyteckiej hierarchii jako rodzaj presji. Takie sytuacje wskazywały na deficyt demokratycznych praktyk, które osłabiają później legitymizację władz. Jak pokazały zgłoszenia z początku kadencji rzeczniczk – po poprzednim okresie wyborczym – podobne sytuacje w istotny sposób wpływają na atmosferę i poziom zaufania w jednostkach. W kontekście biernego prawa wyborczego, które zgodnie ze Statutem UJ nie przysługuje osobom zatrudnionym w niepełnym wymiarze czasu pracy na UJ, wniesiono prośbę o ustalenie czy nie stanowi to niedopuszczalnej dyskryminacji tej grupy.

Biurow Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

Transparentna i sprawiedliwa polityka publikacyjna

W tej kategorii spraw najczęściej – podobnie jak w latach poprzednich – zgłaszane były problemy związane z autorstwem tekstów (dotyczące m.in. liczby autorów czy autorek, ich kolejności w publikacjach oraz wkładu wniesionego w opisywane rezultaty czy też prawa do publikacji wyników). Kolejne zgłoszenia zarówno od osób zatrudnionych na naszym uniwersytecie, jak i partnerów zagranicznych, wskazują na pilną potrzebę wypracowania rekomendacji uwzględniających różnice w praktykach publikacyjnych w poszczególnych dyscyplinach czy całych obszarach badawczych oraz poszerzenia działań komisji etycznej o wsparcie w wymienionych powyżej kwestiach. W pracach zespołu powołanego w tym celu na początku roku przez prorektora ds. badań uczestniczy dr Sybilla Stanisławska-Kloc, współpracująca z BRzPiWA. Jak pokazuje praktyka niektórych jednostek, transparentna polityka publikacyjna, zaakceptowana i respektowana przez zespół badawczy, ułatwia planowanie ścieżki kariery zwłaszcza członkom i członkiniom z mniejszym doświadczeniem i stażem, a osobom kierującym zespołami daje kontrolę na jakością prezentacji wyników badań.

Niewłaściwe zachowania wobec pracujących w administracji

Podobnie jak w ubiegłym roku w zgłoszeniach dotyczących administracji sygnalizowane problemy zwykle dotyczyły większej liczby osób i wymagają poszukiwania rozwiązań systemowych (m.in. zgłaszano potrzebę szkoleń dotyczących reagowania na sytuacje dyskryminacji i mobbingu w miejscu pracy). Najczęściej wskazywane przykłady niewłaściwych zachowań dotyczyły: podnoszenia głosu, wyzwisk i lekceważącego traktowania, oczekiwania wykonywania czynności, które nie leżą w zakresie obowiązków pracowników i pracownic (nierzadko poza godzinami pracy), straszenia złożeniem skargi u przełożonych. W trakcie rozmów pracowniczki administracji często podkreślały pełne zrozumienie dla swojej funkcji pomocniczej wobec osób realizujących zadania badawcze i dydaktyczne – od ich skutecznej pracy zależy sposób postrzegania uniwersytetu i jego pozycja. Jednak nie

**Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ**

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

może być ona realizowana w atmosferze braku wzajemnego szacunku i bez poszanowania godności innych osób pracujących.

Molestowanie seksualne

Na problem molestowania seksualnego w środowisku uniwersyteckim zwracają uwagę w ostatnich latach raporty Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, jak i Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka – [link do raportu Doświadczenie molestowania wśród studentek i studentów Analiza i zalecenia](#), [link do raportu Molestowanie na polskich uczelniach publicznych](#). Dokumenty te, obok analizy skali problemu, wskazywały również na jego konsekwencje oraz działania jakie powinny być podjęte przez uczelnie. „Molestowanie seksualne – to każde niepożądane zachowanie o charakterze seksualnym wobec osoby fizycznej lub odnoszące się do płci, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności tej osoby” (BRPO str. 13). Zachowania takie mogą przybierać różne formy – fizyczne, werbalne, pozawerbalne – a osoba, która jest ich adresatem lub adresatką ich nie akceptuje.

W 14 przypadkach zgłoszonych w pierwszym półroczu tego roku do biura RzPiWA, osobami doświadczającymi nieakceptowalnych zachowań były kobiety: 5 studentek i 9 pracowników. 4 skargi dotyczyły zachowań ze strony studentów, pozostałe 10 – ze strony pracowników. Wśród nieakceptowalnych zachowań wymieniano:

- żarty o seksualnym i dyskryminującym charakterze wygłaszane podczas zajęć czy też zebrań pracowniczych;
- zamieszczanie niestosownych zdjęć i seksualnych komentarzy w dostępnych publicznie mediach społecznościowych (z widniejącą afiliacją instytucjonalną autora);
- niechciane uwagi o charakterze seksualnym dotyczące wyglądu lub seksualności;
- niechciane propozycje o podtekście seksualnym;
- zmuszanie do kontaktów seksualnych;
- nachodzenie, natarczywe zapraszanie na spotkania, niechciany dotyk.

Biuro Rzecznicki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
www: ombuds.uj.edu.pl

Szereg badań wskazuje, że doświadczenia molestowania seksualnego mogą mieć poważne i długotrwałe konsekwencje. Wśród nich wymienia się: 1. konsekwencje psychologiczne (m.in. lęk, niepokój, objawy depresji); 2. konsekwencje związane z pracą/studiowaniem (m.in. niższy poziom satysfakcji z pracy, organizacyjne wycofanie, mniejsza wydajność pracy); 3. konsekwencje fizyczne (m.in. spadek odporności i inne problemy zdrowotne). Zdarzenia tego typu znacząco wpływają na poczucie własnej wartości u osób ich doświadczających, a w zgłaszanych sprawach skutkowały rezygnacją ze studiów czy zmianą kierunku studiów, urlopem ze względu na stan zdrowia, zmianą miejsca pracy, zmianą miejsca wykonywania pracy (pokoju, budynku). Kluczowe znaczenie dla osoby doświadczającej opisywanych zachowań ma wsparcie i sprzeciw wobec normalizowania dyskryminujących sytuacji ze strony najbliższego otoczenia – kolegów i koleżanek czy przełożonych (w 13 spośród 14 omawianych spraw przełożeni byli informowani o niewłaściwych zachowaniach). Rolą uczelni jest zapewnienie bezpiecznego środowiska pracy i studiowania, dlatego szczególnej uwagi wymagają sytuacje, gdy molestowanie seksualne związane jest z nadużyciem władzy wobec osoby molestowanej, wynikające z zajmowanej pozycji czy stanowiska.

Zarówno badania przeprowadzone przez BRPO, jak i doświadczenia podobnych spraw zgłaszanych przez lata funkcjonowania biura do RzPiWA, potwierdzają, że osoby doświadczające molestowania oczekują od uniwersytetu poważnego potraktowania i wsparcia bez presji na podejmowanie kroków formalnych³. Obawy przed wejściem na ścieżkę formalną w sytuacji dysproporcji pozycji w uniwersyteckiej hierarchii wynikają ze strachu przed konwencjami oficjalnego zgłoszenia dla przebiegu pracy i studiów oraz wiążą się z dużym obciążeniem psychicznym. Wśród rekomendacji płynących z badań ponad 4 tysięcy studentów i

**Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ**

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

³ Część zgłaszanych spraw została skierowana do postępowania wyjaśniającego lub/i została zgłoszona organom ścigania.

studentek (także z naszego uniwersytetu) warto szczególnie zwrócić uwagę na dwa obszary, kluczowe dla budowania kultury nieakceptującej wymienionych form przemocy:

- Stworzenie i respektowanie procedur antydyskryminacyjnych na uczelniach wyższych, zapewniających **prosty tryb zgłaszania nadużyć umożliwiające zachowanie w tajemnicy danych osobowych osoby zgłaszającej, jasny i przejrzysty proces rozpatrywania sprawy**, informowanie osób zainteresowanych o przebiegu procesu, informowanie całej społeczności uczelnianej o wynikach postępowań, a także rzetelne wyciąganie konsekwencji wobec osób odpowiedzialnych za działania dyskryminujące.
- Szkolenia antydyskryminacyjne wśród studentów, studentek i pracowników uczelni, uwzględniające rozpoznawanie dyskryminacji (w tym molestowania, molestowania seksualnego i przestępstw seksualnych) i reagowanie na nią (BRPO str. 90).

W odpowiedzi na zgłoszenia rzeczniczka odbyła szereg spotkań z zespołami Działu ds. Bezpieczeństwa i Równego Traktowania oraz Studenckiego Ośrodka Wsparcia i Adaptacji, Zarządem Fundacji Bratniak, Kołem Praw Kobiet (WPiA), by wspólnie zaplanować działania edukacyjne. Dziękujemy za zaufanie osobom, które zdecydowały podzielić się z nami swoimi doświadczeniami, ale także tym, które reagowały na nieakceptowalne incydenty w trakcie zajęć. Mamy nadzieję, że plan działań, który wyłonił się z naszych spotkań i dyskusji będzie krokiem w stronę bezpieczniejszego uniwersytetu.

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
www: ombuds.uj.edu.pl

Sprawy studenckie i doktoranckie

RZECZNICZKA
PRAW I WARTOŚCI
AKADEMICKICH UJ

Organizacja dydaktyki i studiów

Trudno syntetycznie ująć problemy sygnalizowane przez osoby studiujące, bo często wynikały ze specyfiki jednostkowych sytuacji. Chciałam w tym miejscu szczególnie podziękować zespołowi Działu ds. Bezpieczeństwa i Równego Traktowania oraz pracownikom z różnych działów Centrum Wsparcia Dydaktyki za pomoc, determinację i empatię w szukaniu rozwiązań czasem bardzo trudnych sytuacji. Nie zawsze się udawało znaleźć satysfakcjonujące rozwiązania, ale robiliśmy wspólnie wszystko co w naszej mocy, żeby nikt nie został ze swoim problemem sam. To była ogromna przyjemność i zaszczyt pracować w takim gronie.

W poprzednim raporcie zwracaliśmy uwagę, że wzrastające koszty utrzymania w Krakowie zmuszają osoby studiujące do podejmowania pracy, by pokryć niezbędne wydatki związane ze swoją edukacją. Podkreślaliśmy wówczas, że dużym ułatwieniem byłoby ogłaszanie harmonogramów z przynajmniej miesięcznym wyprzedzeniem, co znacznie ułatwiłoby pogodzenie konieczności podejmowania dodatkowego zajęcia z priorytetowym traktowaniem studiów⁴. Podnosiliśmy także kwestie związane z organizacją rejestracji na kursy i zmianami w trybie realizacji programów studiów – spadkiem liczby kursów w trakcie studiów czy zmianami trybów zaliczania przedmiotów. Dziękujemy jednostkom, które ze zrozumieniem podeszły do podnoszonych kwestii. W trakcie regularnych spotkań z różnymi reprezentantami/kami osób studiujących także w tym roku kalendarzowym wątki związane z kosztami studiów⁵, które coraz częściej uniemożliwiają ich kontynuowanie, problemami harmonogramami i rejestracją powracały.

Biuro Rzecznicki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

⁴ W regulaminie jest termin 2-tygodniowy, ale w niektórych jednostkach jest to np. dzień po inauguracji.

⁵ Nie dysponujemy szczegółowymi badaniami dotyczącymi osób studiujących na naszym uniwersytecie, ale można przypuszczać, że niewiele się różni od innych dużych

Zatrudnienie w projektach

W poprzednich latach wielokrotnie pisaliśmy o warunkach pracy w projektach, jednak zwykle w kontekście osób tuż po doktoratach oraz doktorantów czy doktorantek. W ostatnich miesiącach analogiczne problemy były zgłaszane przez osoby studiujące, dla których zaangażowanie w projekty z jednej strony jest szansą na uzupełnienie budżetu, z drugiej – okazją zdobycia cennego doświadczenia zawodowego. Wśród sygnalizowanych problemów najczęściej podkreślano: oczekiwanie daleko idącej dyspozycyjności i natychmiastowej responsywności – także w trakcie zwolnienia czy urlopu – w sytuacji zatrudnienia na niewielkiej części etatu; problemy z wcześniejszym planowaniem i komunikowaniem kalendarza zadań projektowych, co pozwalałoby rozplanować i pogodzić pracę w projekcie ze studiowaniem i innymi zobowiązaniami; różnica między wynagrodzeniem komunikowanym w trakcie rozmowy kwalifikacyjnej a zawartym w umowie; różnica między oczekiwanym zaangażowaniem czasowym w projekt a tym, wynikającym z umowy; brak deklarowanych w rekrutacji szkoleń w zakresie umiejętności zawodowych. Uniwersytet jako instytucja ciesząca się dużym zaufaniem społecznym, powinien wyznaczać standardy organizacji pracy, dlatego tak ważne jest reagowanie na opisane wyżej praktyki.

Kwestie doktoranckie

Sytuacja osób przygotowujących rozprawy doktorskie różni się w zależności od okresu rozpoczęcia studiów III stopnia. Zmieniające się przepisy i związany z tym

ośrodków. Według ankiety przeprowadzonej na Uniwersytecie Warszawskim 1/4 badanych rozważała rezygnację ze studiów ze względów finansowych. Koszty związane ze studiowaniem przerosły oczekiwania 60 procent studiujących. Głównym wydatkiem jest dla nich opłacenie lokum. Ponad 70 procent studiujących łączy pełnowymiarowe studia dzienne z pracą na etat, a połowa z nich nie ma czasu na odpoczynek. Kwestie te stały się ważnym tematem kampanii wyborczych w całej Polsce i studenckich wystąpień w wielu miastach.

Biuro Rzecznicki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
www: ombuds.uj.edu.pl

chaos organizacyjny wpływa na warunki pracy tej części naszej społeczności (o związanych z tym konsekwencjach dla zdrowia psychicznego pisaliśmy w ostatnim raporcie). Wśród powtarzających się wątków trzeba wymienić: trudności z ustaleniem i wyegzekwowaniem zasad związanych z autorstwem artykułów i prawa do wspólnych badań; problemy z ustaleniem wzajemnych oczekiwań co do zasad współpracy między osobą przygotowującą doktorat a promotorem/ką (regularnych spotkań i informacji zwrotnej o jakości postępów w pracy nad dysertacją); przenoszenia konfliktów między pracownikami do grup badawczych, co wpływa na pracę doktorantów/ek; prawa promotora/ki do koncepcji pracy czy jej kluczowych aspektów wypracowanych wspólnie (zwłaszcza, gdy doktorant/ka rezygnuje ze studiów na UJ i kontynuuje projekt na innej uczelni); precyzyjna, łatwo dostępna informacja dotycząca przepisów dotyczących osób spoza EU (m.in. ZUS); problemy ze zmianą promotora/ki (także tych pełniących funkcję promotora pomocniczego) oraz trybem rezygnacji promotora/ki z pełnienia opieki naukowej; obciążanie zajęciami dydaktycznym (poza wymaganym wymiarem godzin); kwestie własności intelektualnej, wartości akademickich, społecznej odpowiedzialności uniwersytetu (współpraca z zewnętrznymi podmiotami i związane z tym problemy etyczne); status osoby czekającej na obronę doktoratu (od złożenia pracy do obrony zwykle mija kilka miesięcy i w tym czasie większość osób nie ma już dostępu do biblioteki i innych zasobów czy emaila uniwersyteckiego, co jest ważne w przypadku obron i egzaminów online).

Odpowiedzi na powyższe problemy powinny uwzględniać specyfikę poszczególnych dyscyplin i sposobów prowadzonych badań, ważne by przyjęte rozwiązania były transparentne i jasne dla obu stron oraz realizowane. Serdecznie dziękuję doktorantom i doktorantkom, osobom organizującym ich pracę zarówno według tzw. „starego trybu”, jak i w szkołach doktorskich za współpracę w szukaniu rozwiązań czasem skomplikowanych sytuacji.

**Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ**

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
[www: ombuds.uj.edu.pl](http://www.ombuds.uj.edu.pl)

Wolność akademicka

Wolność akademicka jest jedną z fundamentalnych wartości akademickich uznanych przez społeczność międzynarodową⁶ obok autonomii uniwersytetu, społecznej odpowiedzialności, sprawiedliwego dostępu oraz instytucjonalnej transparentności. Wolność akademicka oznacza:

- **wolność nauczania i dyskusji, wolność prowadzenia badań naukowych oraz rozpowszechniania i publikowania ich wyników;**
- **wolność swobodnego wyrażania opinii na temat instytucji akademickiej lub systemu, w którym się pracuje czy studiuje;**
- **wolność od cenzury instytucjonalnej;**
- **wolność uczestniczenia w zawodowych lub reprezentatywnych organach akademickich.**

Wobec silnej polaryzacji społecznej, jakiej doświadczamy nie tylko w naszym kraju oraz wyzwań o charakterze globalnym, szczególnie istotną rolą uniwersytetu jest prowadzenie otwartej i merytorycznej debaty, która przybliży nas do ich zrozumienia. To wymaga – jak podkreślaliśmy w interwencjach w sprawach dotyczących wolności akademickiej – szacunku dla odmiennych opinii i doświadczeń oraz uważności na dyskryminujące zachowania i wypowiedzi. Uniwersytet jest społecznością zróżnicowaną, współtworzoną przez osoby o różnym pochodzeniu, zamożności oraz różnych tożsamościach i bagażach doświadczeń.

Po rozpoczęciu pełnoskalowej wojny w Ukrainie do społeczności naszego uniwersytetu dołączyła duża grupa osób z tego kraju. Regularne kontakty rzecznicki ze studentkami i studentami z Ukrainy pozwalają na zdefiniowanie najpoważniejszych wyzwań takich jak m.in. konieczność wsparcia w sytuacjach

**Biuro Rzecznicki
Praw i Wartości
Akademickich UJ**

**ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48**

⁶ Promowanie wartości akademickich. Przewodnik”. Dostępny:
<https://ombuds.uj.edu.pl/promowanie-wartosci>.

doświadczanego lęku o bliskich, którzy zostali w kraju czy trudności i dyskryminacji na rynku pracy, którą podejmują, by utrzymać się w Krakowie; nieodpłatne wsparcie językowe (dotyczy to przede wszystkim prac pisemnych). Zmieniający się klimat polityczny w Polsce w ciągu ostatnich miesięcy, skutkował dyskryminującymi incydentami. To wszystko wskazuje na potrzebę instytucjonalnej odpowiedzi – poza symbolicznymi gestami potrzebne działania całej społeczności, zarówno osób studiujących, jak i pracujących, na rzecz budowania w naszych instytucjach i akademikach kultury przyjęcia.

Podsumowanie

Przedstawione powyżej sprawozdanie jest jedynie podsumowaniem najczęściej powtarzających się wątków jakie sygnalizowane były do biura rzeczniczki. Spośród spraw, które tym razem nie zmieściły się w przedstawionych, ogólnych kategoriach były m.in. problemy z transparentnym systemem nagradzania czy organizacją pracy (w sprawozdawanym okresie tego typu zgłoszeń było mniej). **Rzeczniczka pracowała zawsze w oparciu o zasadę konsensusu i poufności, nigdy nie podejmowała działań bez wyraźniej zgody na określoną interwencję ze strony osoby zgłaszającej się do biura ze swoim problemem.**

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

Działania edukacyjne

RZECZNICZKA
PRAW I WARTOŚCI
AKADEMICKICH UJ

Najważniejsze inicjatywy

W odpowiedzi na problemy podnoszone przez członkinie i członków naszej społeczności od początku kadencji w ramach współpracy z uniwersyteckimi jednostkami, instytucjami publicznymi współorganizowaliśmy spotkania służące poszukiwaniu rozwiązań (m.in. „Rozmowy o akademii”). W tym roku kalendarzowym odbyły się następujące wydarzenia:

24.02. 2024 – **Solidarni z Ukrainą! | Солідарні з Україною!**

Od ponad dwóch lat nasi ukraińscy koleżanki i koledzy współtworzą społeczność naszego uniwersytetu. To z ich inicjatywy, w drugą rocznicę rozpoczęcia pełnowymiarowej agresji Rosji na Ukrainę, odbyło się dla społeczności naszej uczelni spotkanie o ukraińskiej kulturze.

W panelu dyskusyjnym wzięły udział:

- Larysa Dovgha (uculture): *Wolność jako wymiar kultury: ukraińskie doświadczenie;*
- Katarzyna Glinianowicz (Zakład Ukrainistyki UJ): *Czytanie imperium. "Orgia" Łesi Ukrainki,*
- Iryna Fesiuk (Wydział Prawa i Administracji UJ): *Agresja rosyjska: podwójne złamanie zasa;*
- Wydarzenie uświetnił recital muzyczny Dmytro Holovenki.

Instytucje partnerskie: Biuro Rzeczniczki Praw i Wartości Akademickich Uniwersytetu Jagiellońskiego; Zakład Ukrainistyki UJ; Krakowskie Biuro Festiwalowe i Pałac Potockich; Oddział Krakowski Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Instytut Kultury Willa Decjusza; Instytut Socjologii UJ; Fundacja Studentów i Absolwentów Uniwersytetu Jagiellońskiego "Bratniak"

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
www: ombuds.uj.edu.pl

18.04. Pokaz Teatru Legislacyjnego na Kampusie

Rzeczniczka współpracowała z organizatorami teatru legislacyjnego. Celem projektu było stworzenie przestrzeni do krytycznego dialogu oraz swobodnej eksploracji wyzwań i ważnych dla społeczności akademickiej tematów w sposób, który wesprze zaangażowane osoby w podjęciu konkretnych działań na rzecz poprawy środowiska edukacyjnego na Uniwersytecie. Projekt był skierowany przede wszystkim do akademickiej społeczności LGBTQ+ oraz wszystkich osób, które doświadczają lub doświadczyły w przestrzeni akademickiej opresyjnych sytuacji i zachowań oraz osób, które chciałyby wesprzeć działania projektowe, dla których równość i bezpieczeństwo na Uniwersytecie są istotne.

Głównymi partnerami projektu były: Stowarzyszenie Polanda i Organizacja Studentów LGBTQ+ i Sojuszników TęczUJ.

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
www.ombuds.uj.edu.pl

Wybrane prelekcje i wystąpienia

- 23.04. 2024 "Science, not silence. Uniwersytet w dobie kryzysu klimatyczno-ekologicznego" w ramach cyklu „Socjologia w centrum” – [link do komunikatu informacyjnego](#).
- 11.05. 2024 "Jak przełożyć teorię na praktykę, aby wspierać inkluzywność?" Konferencja "Łączymy kropki! Inkluzja i różnorodność międzysektorowo" zorganizowana przez Humanity in Action i Miasto Kraków – [link do programu konferencji](#)
- 14.05.2024 „Płaczecie nad ideałami. Płaczecie nad ludźmi”. O praktykach antyprzemocowych w życiu publicznym – webinarium zorganizowane przez Katedrę Performatyki, Wydział Polonistyki UJ – [link do wydarzenia FB](#).

Publikacje

W odpowiedzi na zgłaszane problemy, publikujemy cykl przewodników, które mogą pomóc w szukaniu rozwiązań czy skutecznej komunikacji.

- „Promowanie wartości akademickich – przewodnik do dyskusji”
- „Promowanie wartości akademickich – suplement do warsztatów”
- „Krótkie wprowadzenie – porozumienie bez przemocy”
- „Krótkie wprowadzenie – podstawy mediacji”

Wszystkie publikacje są do pobrania na stronie biura.

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
[www: ombuds.uj.edu.pl](http://www.ombuds.uj.edu.pl)

Współpraca międzynarodowa

**RZECZNICZKA
PRAW I WARTOŚCI
AKADEMICKICH UJ**

Scholars at Risk Network (SAR)

Rzeczniczka Praw i Wartości Akademickich UJ, prof. Beata Kowalska reprezentowała Uniwersytet Jagielloński w Scholars at Risk Network, która monitoruje stan wolności akademickiej na świecie oraz organizuje schronienie dla uczonych zagrożonych prześladowaniami. W tym roku biuro rzeczniczki we współpracy Instytutem Kultury Willa Decjusza koordynowało naukowy program rezydencji dr Maryny Shody z Białorusi. Jest to program realizowany przez Uniwersytet Jagielloński i Miasto Kraków.

W dniach 25-27.06. rzeczniczka uczestniczyła Światowym Kongresie Scholars at Risk Network na [European Humanities University \(EHU\)](#) w Wilnie. W tym roku organizacja ta przyznała nagrodę „Courage to Think Award 2024” ukraińskiemu uczonemu, „w uznaniu ich odwagi, wytrwałości i niezachwianego zaangażowania w nauczanie, badania, pomimo egzystencjalnego zagrożenia stwarzanego przez wojnę” – [link do komunikatu](#).

Przypominamy, że w Biurze Rzeczniczki Praw i Wartości Akademickich we współpracy z InspirEurope (którego partnerem jest SAR) oraz z badaczkami i badaczami z Ukrainy powstał raport: „W poszukiwaniu akademickiej solidarności. Perspektywa ukraińska” – [link do raportu](#).

Utrecht Network

Rzeczniczka Praw i Wartości Akademickich UJ, prof. Beata Kowalska reprezentowała Uniwersytet Jagielloński w Utrecht Network aktywnie uczestnicząc w pracach grupy zadaniowej Task Force Responsible Internationalization and Global Engagement.

W tym roku w dniach 21-24 stycznia rzeczniczka brała udział w spotkaniu grupy zadaniowej na Uniwersytecie w Strasburgu oraz trzech cyklicznych spotkaniach online.

**Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ**

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

European Network of Ombuds in Higher Education

Rzeczniczka Praw i Wartości Akademickich jest członkinią Europejskiej Sieci Rzeczników Akademickich.

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
[www: ombuds.uj.edu.pl](http://www.ombuds.uj.edu.pl)

Współpraca krajowa

Rzeczniczka akademicka regularnie współpracowała z osobami pełniącymi analogiczne funkcje na polskich uczelniach w ramach Akademickiej Sieci Bezpieczeństwa i Równości, stowarzyszenia skupiającego rzeczników i rzeczniczki akademickie, pełnomocników i pełnomocniczki ds. równego traktowania i/lub do spraw bezpieczeństwa na polskich uczelniach.

Pracownik biura, mgr Radosław Nawojski, w dniach 27-28.05. brał udział w Forum Administracji Akademickiej w ramach współpracy ze stowarzyszeniem osób pracujących w administracji szkół wyższych o tej nazwie.

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
www.ombuds.uj.edu.pl

Współpraca w ramach uczelni

Rzeczniczka akademicka na co dzień współpracowała z różnymi jednostkami organizacyjnymi i władzami uniwersytetu. Współpraca ta obejmowała wspólne szukanie rozwiązań zgłoszonych problemów czy przesyłanie spraw w ramach kompetencji. Skuteczne działanie Biura Rzeczniczki Praw i Wartości Akademickich byłoby niemożliwe bez czerpania z wiedzy i doświadczenia wielu uniwersyteckich jednostek i organizacji, zespołów i osób:

- Działu ds. Bezpieczeństwa i Równego Traktowania,
- Studenckiego Ośrodka Wsparcia i Adaptacji,
- Zespołu Radców Prawnych,
- Zespołu ds. Jakości Kształcenia,
- pełnomocników i pełnomocniczek ds. przeciwdziałania dyskryminacji na wydziałach i w instytutach;
- Muzeum UJ;
- związków zawodowych działających na naszej uczelni,
- Centrum Dostępności i Koordynatora Dostępności,
- Centrum Wsparcia Dydaktyki,
- Samorządu Studentów UJ,
- Towarzystwa Doktorantów,
- organizacji studenckich i kół naukowych,

oraz współpracy osób kierującymi różnymi uniwersyteckimi jednostkami.

Bardzo dziękujemy!

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48

ombuds@uj.edu.pl
www.ombuds.uj.edu.pl

Serdecznie dziękuję za zaufanie wszystkim osobom, które odwiedzały w ciągu tych ponad trzech lat nasze biuro, dzieliły się problemami, ale także swoimi pomysłami na uniwersytet. To Wy, Koleżanki i Koledzy współtworzyliście to miejsce.

Dziękuję Radkowi Nawojskiemu, który nie tylko zapewniał obsługę administracyjną, ale wносił swoją inicjatywę i talent (jest autorem wszystkich materiałów edukacyjnych i informacyjnych biura).

Życzę kolejnej osobie, która będzie pełnić funkcję RzPiWA UJ skuteczności i wiele satysfakcji z pracy na rzecz społeczności naszej uczelni.

dr hab. Beata Kowalska, prof. UJ

Kraków, 28 sierpnia 2024

Biuro Rzeczniczki
Praw i Wartości
Akademickich UJ

ul. Czapskich 4
pok. 28 i 29
31-110 Kraków
tel. +48 12 663 30 49
+48 12 663 30 48